

Яременко Олександр Іванович

канд. наук з держ. управління, доцент,
завідувач кафедри правових наук та філософії
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Висока динаміка розвитку електронних засобів комунікації та обробки інформації призвела до міграції багатьох соціальних інститутів у цифровий (віртуальний) формат. Видатний винахідник Тесла М., ще в 1926 році передбачав, що поява і використання бездротового зв'язку, при правильному його застосуванні, перетворить планету Земля на єдиний величезний ритмічний мозок. Люди зможуть спілкуватися один з одним в реальному часі, незалежно від відстані, з рівнем якості не гіршим ніж спілкування віч-на-віч, а інструменти для цього будуть надзвичайно простими і мобільними [1]. Його передбачення справилися і вже в 2009 році кількість мережевих електронних пристроїв перевищила кількість жителів Землі, а їх використання давно вийшло за межі звичайного соціального спілкування [2, 154].

Цифровізація соціуму безпосередньо впливає на всі суспільні сфери, в тому числі на систему публічного управління, що передбачає активну участь держави у регулюванні цих процесів. Перед суб'єктами владних повноважень постають проблеми розробки ефективної державної політики і врегулювання тих аспектів цифрового розвитку, які об'єктивно цього потребують. Важливу роль при цьому, відіграє вивчення політики європейського досвіду, що актуалізує дослідження в цій царині.

Метою даної статті є аналіз політико – правових засад впровадження цифрових технологій в систему публічного управління в Європейському Союзі.

На сьогодні, термін «цифровий» знайшов широке застосування в політико – правових документах європейських організацій в різних словосполученнях – «цифровий розвиток», «цифровий світ», «цифрове суспільство», «цифрова Європа», «цифрова екосистема», «єдиний цифровий ринок» тощо. Активно використовується і поняття «цифровізація», яке трактується науковцями як спосіб організації всіх сфер суспільного життя навколо цифрових комунікаційних та медіа – інфраструктур і перехід соціальної взаємодії від аналогових технологій до електронних [3].

У висновках Європейської ради від 19 жовтня 2017 року зазначається, що цифровізація надає величезні можливості для інновацій, економічного зростання, створення робочих місць, сприяє конкурентоспроможності та підвищує творче та культурне різноманіття. Використання цих можливостей вимагає спільного вирішення викликів, що виникають внаслідок цифрової трансформації та перегляду політики в тих сферах, які впливають на процеси цифровізації [4].

Одним із напрямків політики цифровізації публічного управління в Європейському Союзі є розбудова електронного врядування. В підсумковому документі Таллінського саміту з проблем цифровізації від 29 серпня 2017 року проголошено принцип: «Уряд повинен бути там, де люди». При цьому наводиться статистика, згідно з якою 79% громадян ЄС у віці 16-74 років регулярно користуються мережею Інтернет, а з 2016 року майже всі підприємства підключені до цієї мережі [5].

В Плані дій ЄС на 2016-2020 роки «Прискорення цифрової трансформації уряду» передбачено, що державні адміністрації та установи в Європейському Союзі повинні стати повністю відкритими та ефективними на основі переходу на цифрові державні послуги. Державні адміністрації зобов'язані використовувати цифрове середовище для взаємодії із громадянами та підприємствами, а також для комунікацій між органами публічного управління. При цьому, передбачається, що цифровізація публічного управління має здійснюватися на основі наступних принципів: «цифровий за замовчуванням» (Digital by Default) – державні послуги повинні надаватися в цифровому форматі пріоритетно; «тільки один раз» (Once only principle) – державні адміністрації повинні гарантувати, що громадяни та підприємства надають їм одну і ту ж інформацію одноразово, повторне витребування і використання інформації небажане; інклюзивність та доступність (Inclusiveness and accessibility) – цифрові публічні повинні бути доступні для людей похилого віку та людей з обмеженими можливостями; відкритість і прозорість (Openness & transparency) – вільний обіг інформації; транскордонність (Cross-border by default) – цифрові публічні послуги мають надаватися в рамках ЄС і сприяти розвитку єдиного Європейського ринку; надійність та безпека (Trustworthiness & Security) – дотримання законодавчих норм щодо захисту персональних даних та конфіденційності [6].

Організацією Об'єднаних Націй, з метою аналізу стану розвитку електронного врядування, було розроблено спеціальну систему індексації за якою, в 2018 році в десятку лідерів ввійшли Данія, Австралія, Корея, Великобританія, Швеція, Фінляндія, Сінгапур, Нова Зеландія, Франція та Японія.

Успіхи Данії, яка очолює рейтинг держав – лідерів, обумовлені розробкою і ефективною реалізацією Національної стратегії оцифрування публічної сфери. На її основі, протягом 2011-2015 рр., було здійснено поступовий перехід від добровільного до обов'язкового цифрового формату комунікацій в публічному секторі і на сьогодні діє налагоджена система цифрового самообслуговування громадян [7].

Політика цифровізації публічного управління знаходиться і в пріоритеті Ради Європи. Так, в Декларації від 07 травня 1999 року «Про європейську політику в галузі нових інформаційних технологій» зазначається, що перехід інформаційних мереж на цифровий стандарт, їх конвергенція і глобалізація викликають глибокі соціальні зміни, сприяють розвитку свободи слова і інформації, політичного плюралізму та культурного різноманіття, підвищують відкритість, прозорість та ефективність управління. У зв'язку з цим пропонується створення чіткої нормативної бази, яка б стимулювала доступ до нових інформаційних технологій і їх використання, надавала б можливість всім особам відігравати активнішу роль в житті суспільства за їх допомогою, забезпечила безперешкодний доступ до інформації про органи влади та офіційних текстів нормативних актів, міжнародних договорів і рішень національних та міжнародних судових органів.

В Україні розпорядженням Кабінету Міністрів від 17 січня 2018 року схвалено Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затверджено план заходів щодо її реалізації. Цей документ, передбачає гармонізацію з цифровими ініціативами Європи за трьома наступними напрямками: інтероперабельність (Interoperability) та електронні сервіси (e – Services), електронна ідентифікація (e – ID), відкриті дані. Очевидно, що ці напрямки носять фрагментарний характер, відповідно, державним органам необхідно продовжувати нормотворчу та організаційну роботу в цій царині. Вбачається, що оптимальним є використання Стратегії «Digital Single Market Strategy for Europe» (DSM), яка визначає такі стратегічні цілі як модернізація публічного управління, досягнення транскордонної сумісності та покращення взаємодії з громадянами. Нормативне врегулювання цих і пріоритетних напрямків прискорить цифрову трансформацію системи публічного управління в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Kennedy J. B. When woman is boss: an interview with Nikola Tesla // *Colliers, Seattle.* – 1926.

2. Tarabasz A. et al. The impact of the Internet of Things on new approach in network management //International Journal of Contemporary Management. – 2016. – T. 15. – №. 2. – C. 151-170.
3. Bloomberg J. Digitization, digitalization, and digital transformation: confuse them at your peril. – Forbes. – 2018. – April, 29.
4. European Council conclusions, 19/10/2017 // URL:<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/10/20/euco-conclusions-final>
5. Tallinn Digital Summit Background Paper 29 September 2017 URL:https://www.eu2017.ee/sites/default/files/2017-09/EU2017_Tallinn.
6. Communication from the commission to the European Parliament, the Council, the European economic and social committee and the committee of the regions EU. E - government action plan 2016-2020. Accelerating the digital transformation of government URL: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/european-egovernment-action-plan-2016-2020>
7. United Nations. Department of economic and social affairs. E-government Survey 2018. Gearing e-government to support transformation towards sustainable and resilient societies URL: <https://publicadministration.un.org>